

Magyarellenes atrocitások a Délvidéken

Moša Pijade pokoli terve

1944 októberében a szovjet hadsereg és Tito kommunistái visszafoglalták a Vajdaság nagy részét. A szerbek, akik a háborút kisebbségként élték át, ekkor győztes ország katonájának mondhatták magukat, a magyarság viszont ismét kisebbségbe szorult. A helybéli délszláv lakosság és a gyorsan visszatérő kitelepítettek mindenért meg akartak fizetni, bosszúvágyuk sokhelyütt átcsapott a fenti jelszóval ellátott, válogatás nélküli öldöklésbe, és ez sok ártatlan magyar életét követelte a Délvidéken.

1944. október 2-án a Jugoszláv Kommunista Párt Tartományi Bizottsága szerint a hatalmat a Vajdaságban is a Népfelszabadító Bizottságoknak kell gyakorolni. Legfontosabb feladatai közé tartozott, hogy vegye saját kezelésbe az állami tulajdonban lévő gyárakat, ezenkívül a megszállókkal együttműködők vagyonát és leghatározottabban lépjen fel az ötödik hadoszlop ellen – itt különösen a svábokat és a magyarokat értette –, akik „megsemmisítették, kirabolták és durván bántalmazták népüket.”¹ 1944. október 25-én² Josip Broz Tito aláírta azt a rendeletet, mellyel *Katonai Közigazgatást* vezetett be. A hozzá érkező szerb küldöttség kérte, hagyja jóvá, hogy a magyarokat megbüntessék, és *a később istenként számon tartott Tito rábólintott a magyarirtásra*. Ez a bizonyítéka, hogy ő is kiemelkedő szerepet játszott a népiirtásban. A másik fő bűnös Moša Pijade (a „bosszú angyala”), a főideológus volt.

A Katonai Közigazgatás parancsnokául Ivan Rukovina vezérőrnagyot nevezték ki, ő Titóval közvetlen kapcsolatban állt.

Isa Jovanović, aki a Vajdaság megszállása idején a Kommunista Párt tartományi szervezőtitkára volt, az 1987-ben megjelent emlékiratában ballépésként emle-

gette a Katonai Közigazgatás bevezetését. Szerinte sok ártatlan ember is áldozatul esett és ezekben a gyilkosságokban a katonaság is részt vett. Egyébként ő azt állítja, hogy nem tudott a vérengzésekről, és amikor Tito magához rendelte, – félve a nemzetközi botránytól – szemére vetette a túlzásokkal terhes megtorló hadjáratot.

Azoknak a személyeknek nagy része, akik valamiféle bünvádi eljárásban vádlottak lehettek volna, elmenekültek. Már egy hónappal a megszállás előtt megérkeztek az első sváb menekültek Bánátból. Voltak közöttük magyarok is. Az itt élő magyarság legnagyobb része azonban – polgári lakosság lévén – semmilyen háborús bűnnel nem volt terhelve, azért is maradt itt. A jugoszláv hadsereg bevonulása után derült csak ki, hogy mindenki bűnös, aki magyarnak született.

Az itt maradásért a bácskai magyaroknak súlyos árat kellett fizetni 1944. október–november–decemberében. Körülbelül 40 000 ártatlan magyar – köztük nők és gyerekek – vált a partizánok áldozatául. Legnagyobb részüknek azon kívül, hogy magyarnak született és magyarnak vallotta magát, más bűne nem volt. A gyilkosok nem akármilyen módon gyilkoltak. Mielőtt kivégezték a szerencsétleneket, előtte heteken át különböző kínzásoknak vetették alá őket.

A megtorlások néhol hatalmas méreteket öltöttek. Csurogon kb. 3000 magyart öltek meg válogatott kínzások közepette. Újvidéken kb. 10 000 embert, Zomborban kb. 5650-et, Szenttamáson kb. 2000-et, Szabadkán kb. 7000-et, Zsablyán kb. 2000 magyart öltek meg.³ Főként ezekben a nagyobb községekben olvasták a magyarok fejére az 1942-es újvidéki razzia rémtetteit. A kisebb községekben szinte kizárólag egyéni bosszú vagy vagyonszerzés sarkallta a szerbeket a szörnyű tettekre. Az ilyen kisebb községekben, mivel kevesebb embert szedtek össze, több idejük maradt „foglalkozni” velük. Néhol teljesen elferdült beteges hajlamról tanús-

kodnak a tettek. Ilyenek: Szivácson az M alakban meg-
ásatott tömegsír, Kanizsán a tömeges csonkítások,
Zomborban a foglyok parázson futtatása.⁴

A szlávok a katolikus egyház iránt táplált érzelmei-
ket a papokon torolták meg. A papokat válogatott kín-
zásokban részesítették. Általában megcsonkították
hímtagjukat.

***Az 1944. év végén kivégzett római katolikus papok
és szerzetesek névsora:***

1. Berger Antal, Tavankút;
2. Dupp Bálint, Csurog;
3. Göncöl Pál, Sirig;
4. Köves István, Mosorin;
5. Novotny József, Plevna;
6. Petrányi Ferenc, Becse;
7. Plank Ferenc, Szivác;
8. Szabó Dénes, Tótfalu
(Kanizsán van elföldelve – a szerző megjegyzése);
9. Takács Ferenc, Péterréve;
10. Varga Lajos, Mohol;
11. Virág István, Horgos;
12. Werner Mihály, Martonos;

Ferences szerzetesek

1. Keresztes Krizosztom;
2. Kovács Kristóf, újvidéki rendház;
3. Fleisz Ferenc, szabadkai rendház⁵;

A szovjet hadsereg vérengzésekben való részvételé-
ről is szólni kell. Erről eltérő adatok állnak rendelkezé-
sünkre. Volt, ahol meggátolták a vérengzést, volt, ahol
segítették.

A *mentő rendeletet* Ivan Rukovina vezérőrnagy de-
cember 1-jén adta ki. A rendelet szövege rendelkezé-

süinkre áll⁶ természetesen szerb nyelven íródott.
(A szerző fordítása):

„A magyarokkal és a németekkel szemben egész sor helységben és faluban szabálytalanságok történtek, amelyek mocskolják a katonai szerveinket és ártanak népünknek és országunknak.

Hogy a jövőben a magyarok és a németek az egész Katonai Közigazgatás területén egységes és igazságos eljárásban részesüljenek, elrendelem a következőket:

1. Az AVNOJ (magyarul: Jugoszláv Népfelszabadító Antifasiszta Tanács) II. ülése értelmében a kisebbségek egyenrangú Jugoszláv állampolgárnak számítanak, ez a magyarokra is vonatkozik, akik minden jogukban és kötelességükben kiegyenlítődnek hazánk többi lakosával. Ez alól csak azok a magyarok képeznek kivételt, akik mint háborús bűnösök, közvetlenül belekeveredtek a magyar fasiszták által a mi népünk ellen elkövetett bűncselekményekbe. Az ilyen magyarokat át kell adni a katonai bíróságoknak, s azok az érvényben lévő rendeletek alapján járnak el. Ebből következők:

a) Azonnal fel kell számolni a magyar gyűjtőtáborokat, és a táborban csak azok tarthatók vissza, akik bírói szervek által folytatott vizsgálat alatt állnak, vagy akikre a katonai bíróság kimondta az ítéletet.

b) Minden magyar, ugyanúgy, mint a lakosság többi része, katonaköteles. Ez azt jelenti, hogy a magyarok is felvételt nyernek a N. O. V.-ba (*Narodnaoslobodilačka vojska*, magyarul: Népfelszabadító hadsereg). Egyelőre csak önkéntes alapon lehet őket mozgósítani.

v) [*A szerb ábécé harmadik betűje a v.*] A magyar férfi lakoságot 18-tól 30 éves korig – ha nem lép be a NOV-ba, akkor katonai munkabrigádokba kell mozgósítani. Ezek a munkabrigádok mindenben ki lesz-

nek egyenlítve a harci egységekkel, mind szervezeti, mind pedig fegyelmi tekintetben, valamint ellátásban és élelmezésben is és hogy milyen szellem uralkodjon bennük. Szükség szerint ezekbe a munkabrigádokba más nemzetiségek is beléphetnek.”

2. A második pontban a németekkel szembeni bánásmóddal kapcsolatban rendelkezik szintén 3 tételben. Eszerint a Jugoszláv Néphadseregben csak azok a németek maradhatnak, akik azt kiérdemelték aktív antifasiszta munkával. A többi német férfit – 16-tól 60 évesekig – munkaegységekbe kell helyezni. A háborús bűnös németeket katonai bíróság elé kell állítani. Szükség esetén a Katonai Közigazgatás engedélyével ki lehet őket telepíteni, ha a katonai helyzet így kívánja. (Szerző összegzése.)

3. „Azon bűnösök számára, akiket katonai bíróság ítél el, egységes munkatáborokat kell létrehozni nemzeti hovatartozásra való tekintet nélkül. A személyek, akik az ilyen táborokban vannak, megfosztatnak szabadságuktól és büntetésüket töltik. Ez azt jelenti, hogy nekik meg van tiltva mindenféle érintkezés a lakossággal, és a munkálatokra a legszigorúbb felügyelettel mennek. Ezekben a táborokban emberi magatartást kell tanúsítani a NOV elveinek megfelelően.

4. A Katonai Közigazgatás minden korábbi idevonatkozó rendelete érvényét veszti.

A katonai körzetek fognak gondoskodni róla, hogy ez a parancs legsürgősebben eljusson minden katonai állomáshelyre, katonai hatáskörbe tartozó területre. És hogy ezek kötelesek írásban jelezni a Katonai Közigazgatásnak jelen rendelet átvételét, az átvétel óráját és napját.

Minden vezető, tekintet nélkül a rangjára, a legszigorúbban meg lesz büntetve minden olyan hibáért, amelyek a jövőben ebben a kérdésben történnek.

E parancs tartalmát meg kell ismerni a Katonai Közigazgatás minden szervének, a Népőrség tagjától egész a legfelsőbb parancsnokig.

Halál a fasismusra – szabadság a népnek!

Ivan Rukovina s. r.
vezérőrnagy”

Az okmány eljutott a Katonai Közigazgatás helyi szerveihez. Mindezek ellenére folytatódott a bosszúállás. Ezért néhol a túlságosan szélsőséges szerbeket néhány év börtönre ítélték.⁷

A gyilkolások során – október–november–december folyamán – hirtelen felduzzadt, kb. 40 ezres létszám magát Titót is megdöbbenetette. Mivel félt a nemzetközi felháborodástól, ezért 1945. január 27-én Titónak rendelete jelent meg, amely szerint február 15-éig a hadseregnek mindenütt át kell adni a helyét a polgári hatóságoknak,⁸ és csak a háborús bűnök torolhatók meg. Ezzel szemben még 1946-ban is vannak nyilvános kivégzések. Ide kívánczik még, hogy a legyilkoltak mellett rengeteg embert hurcoltak gyűjtőtáborokba, akiknek egy része ott el is pusztult. Ilyen táborok voltak: Jarek Đakovo⁹ és Gajdobra (Szépliget).

Azok a községek is említést érdemelnek, ahol nem történtek vérengzések sem a magyar hatóságok, sem pedig később a szerbek részéről. Itt főleg az egymás iránti tolerancia segített. Ilyen helységek: Bajsa, ahol a becsületes, jobbjézésű szerbek gátolták meg a vérengzést, Kispiac, Nemes Miletics, azaz Svetozár Miletics.¹⁰

Ezekről a dolgokról Tito versailles-i tákolmányában nem volt szabad beszélni. Csak az idősek, s a tömegsírok pereméről megszökött, ruhátlan emberek mesélték el egymásnak hideg téli estéken.

Nekünk csak a „magyar fasiszták” által elkövetett bűnökre volt szabad emlékezni. *El kellett felednünk a Tisza-parti futóárkokba belelövődözött, a községházak*

pincében agyonvert, megkínzott embereket. Állami ünnepeken, évfordulókon ódákat zengtek nekünk a felszabadulásról. Egyidejűleg a templomokban – titokban – gyászmisét szolgáltattak egy-egy 1944-ben eltűnt apáért, testvérért.